

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

XIV. Non convenire inter se militiam armatam & statum Episcopalem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

civilia, sæpè etiam ipsa bellica officia. — — In hac honorum exuberantiâ, tum honorum atq. munerum tantorum dignitate atq. fastu, quod Clero esse potuit lautius aut elatius? nihil enim eis ne ad regalem magnificentiam defuit. Quâ sanè affluentia & elatione jam inflati atq. tumidi Anno tertio Henrici Regis tertii à civilibus magistratibus honoribusq. semoti sunt, instigantibus hoc atq. flagitantibus illustribus Viris Laicis, quibus eadem munera commissâ sunt. Sed isti Laici tam perperam rem gesserunt & extenuatis Regis publicis vectigalibus, ac in suam rem versis tanto detrimento Reip. fuerunt, ut eidem Regi adhibitis sibi in Consilium Viris moderatis ac prudentibus necesse fuit Clericos in pristinis muneribus collocare, quia qua per eos gerebantur & Regi & subditis commodiora multo ac utiliora fuerunt. Idem Joffelinus in vitâ Simonis Langham longum recenset Catalogum Clericorum muneribus publicis eodem simul tempore præfectorum. Et fuerunt sanè illecebraz illæ, quibus aula scatet, tantarum virium, ut, qui semel in illis sese immerferat, revocari inde difficulter admodum posset, id quod satis ostendit exemplum dicti Huberti Archiepiscopi Cantuariensis à Francisco Godwino descriptum.

XI. Non poterit adeò probari, quod in Remp. & secularem tranquillitatem, jusque pacis & belli concernentibus legationes Principum in se suscipiant Episcopi. Idque agnovit tandem Georgius Selva Episcopus Vavrentis, post varias legationes nomine Galliarum Regis Francisci I. apud exterarum gentes absolutas, ad Ecclesiâ suam se recipiens, persuasus ut putat Dn. Stephanus Baluzius ad Gallandium c. 22. à Buwello, quod Episcopum domi deceat fungi legatione Christi, non verò legationibus Regiis alibi occupari.

CAP. XIV.

Non convenire inter se militiam armatam & statum Episcopalem.

I.

Apostolus Paulus, dum statum Christianorum spirituales, qualis in se est, considerat, 2. Cor. X, 4. eorum militiam hunc in modum describit: *In carne ambulantes, non secundum carnem militamus: nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia DEO ad destructionem munitionum.* Ea que arma speciatim recenset, atque usum simul exprimit, Ephes. VI, 13. seq. *Propterea accipite armaturam DEI, ut possitis resistere in die malo & in omnibus perfectis stare. Stare ergo succincti lumbos vestros in veritate, & indui loriceam justitiæ, & calcetis pedes in præparationem evangelii pacis: in*

omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere & galeam salutis assumite. & gladium spiritus, quod est verbum DEI &c. Sic etiam Ignatius epist. ad Polycarpum Smyrnensem Episcopum: Placete cui militatis, a quo & stipendia fertis. Nullus vestrum otiosus inveniatur. Baptisma vestrum maneat ut scutum, fides ut galea, charitas & lancea, sustinentia ut omnis armatura.

II. Regnum scilicet Christi totum spirituale est, & modus etiam imperandi spiritualis, neque aliter uniuntur inter se ejus subditi & cives, nisi per prædicationem verbi, & communionem sacramentorum. Caput ipsum invisibile est, cætus sive exercitus sub eo collectus, quatenus verè Christianus est, & ex electis constat, itidem invisibilis est: hostes & adversarii invisibiles, pugna & concertatio invisibilis. Quorsum ergò arma corporalia & visibilia? quorsum legionum agmina? quorsum apparatus castrensium Regiæ & Cæsareæ æqualis? nihil omninò ad Ecclesiæ conservationem, imò planè contra intentionem divinam ipsius fundatoris. Ut enim ostenderet ille, omnem usum armorum ministris suis parum convenire & conditione eorum à re bellica prorsus alienam esse, regnum suum non esse de hoc mundo dicit, *Joh. XVIII, 36.* nec armis proinde ad ejus conservationem opus esse. Recte igitur Ambrosius *orat. in Auxentium: Dolere potero, potero flere, potero gemere: adversus arma, milites, Gothos quoque, lacryma mea arma sunt. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec deo, nec possum resistere. Quò & facit illud, quod habetur apud Gratianum c. reprehensibile 23. q. 8. Quod si sæculi milites militia student, quid ad Episcopos & milites Christi, nisi ut vacent orationibus?*

III. In hanc sententiam extant in decretis Conciliorum plurima alia, quibus accedunt etiam capitularia in quibusdam locis. Et tum temporis enim communis adhuc fuit ista doctrina, non esse inter se compatible, militiam armatam & cœlestem sive Ecclesiasticam. Postquam autem majorem indes splendorem, nec spiritualement eum, sed secularem & mundanum acquisiverunt Ecclesiæ Cathedrales, & non prædia solum & villas, sed oppida etiam, copiosas urbes, arces, munimenta, integros comitatus, principatus, & ducatus possidere cœperunt Episcopi, multum imminuta fuit militia illa spiritualis, cui isti addicti & adscripti fuerant, & ad exemplum Principum aliorum ipsi quoque in aciem duxerunt copias fulgentibus aquilis signisque incedentes & atrociter hostibus suis minitantes. Et verò qui poterant aliter, qui integros populos sub curâ non tantum spirituali, sed etiam regimine & tutelâ civili subditos habebant? Ex quo tamen hoc deinceps malum emerit in Ecclesia, ut licet titulum Episcoporum retinuerint, & hunc veluti fundamentum totius potestatis territorialis sanctè coluerint, reliquisque titulis omnibus bræ miserint; munere tamen Episcopi, ut olim.

non amplius dingerentur, sed ut Principes seculares civitatis præficerent, & regimini politico magis, quam Ecclesiastico animum intenderent. Ad quos vere applicari potest, quod scribit Georgius Warelus in *Waldensibus*, quod præmissum pudenti eos Episcopus dicit, & audiri tantum Principes gaudent, imò quod illorum aula non sustinet ac patenter audire si quis roget aut iterum Episcopus sit, præcisè dicendum esse: ubi reperiam veum gloriosum Dominum & Principem. Subjungit autem: Quid cum choro cum foro? quid gladio spiritus cum gladio carnis? Profectò Apostolus de Apostolis & horum successoribus aperte negat, arma illorum esse carnalia. Quæ est societas Christo cum Herode, aut Paulo cum Agrippa? — Verùm disputetur ad rariis vestigiis veritatis ergò: utrum idem existere possit pastor spiritualis & miles plinquam carnalis? ac, jurene gestet alter à manu pedum pontificale seu Episcopale, & simul alter à ense cruentum galeam, & horaceum, Martialem? &c.

IV. Videtur autem hoc in armis prælidium ab Episcopis illicò post partam Ecclesiæ tranquillitatem quæsitum & collocatum fuisse, & quidem ab Arianis prinum. S. c.ulo enim IV. Eusebius Episcopus Nicomediensis Arianæ sectæ addictus cum factione suâ fecit, ut Athanasius ex Alexandrinâ Ecclesiâ, cujus Episcopus erat, ejiceretur, eique substitueretur Gregorius quidam Cappadox. Hic verò militari manu adveniens ingenti mox patratâ cæde sedem illam occupavit, & cum aliis Episcopis deinceps penè nullam, cum belli autem ducibus frequentem habuit conversationem, uti scribit Athanasius: *in epist. ad solit. vit. agent.* Nec dubito, plures alios his iisdem artibus sedes suas vel occupasse, vel sustinuisse, eoquæ impudentiæ processisse tandem, ut i; si etiam præliis & conflictibus interesse haud vereentur, non quidem, quod ante obtinuerat, fortè ut benedicent exercitui, sed etiam, ut ipsi propriâ manu pugnarent, & cum hoste congredirentur. De prælio, quod seculo VI. inter Longobardos & Burgundiones commissum fuit, dum verba facit Gregorius Turonensis *lib. 4. cap. 36.* hoc addit *cap. 37.* *Fueruntque in hoc prælio Salonius & Sapit armo fratres atq; Episcopi, qui non cruce cœlesti muniti sed galeâ aut lorica seculari armati, multos manibus propriis, quod pejus est, interfecisse referuntur.* Quæ verba cum retulisset Cardinalis *ad ann. DLXX. n. 24.* hanc suam addit *iniquior*; hæc tunc primum sunt monstra cœpta videri, ut loricati Episcopi militarent.

V. Hæc ratione invaluit sensim pessima ista corruptela, quæ Episcopi habitu & cultu corporis hominibus militaribus se similes faciebant, adeò ut vix ullam inter eos observari posset discrimen. Discere id licet ex Decretis Concilii Matisconensis I. quod anno DXXCI habitum fuit *can. 5.* *Ut nullus Clericus sagum aut vestimenta vel calceamenta secularia nisi quæ religionem deceant, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem Clericus aut cum indecenti veste aut cum armis inventus fuerit, à senio-*

re ita coërceatur, ut 30 dierum inclusione detentus, aquâ tantum & modico pane diebus singulis sustentetur. Num diu observatus fuerit canon iste, non aſſim aſſerere. Certè quæ inſecuta fuerunt tempora, ejusdem corruptelæ faciunt mentionem. Et plus sanè potuit ad ejusmodi vitia tollenda exemplum imperantis, quàm canones ab Eccleſiâ conſtituti aliquàm multi. Qui vitam Ludovici Pii deſcripſit, cap. 11 poſtquam laudaſſet Imperatoris modeſtiam & humilitatem, de Episcopis refert iſtud: Denig, tunc ceperunt deponi ab Episcopis & clericis cingula, balteis aureis & gemmeis cultris onerata, exquisitaq; veſtes, ſed & calcaria talos onerantia relinquere. Monſtro enim ſimile ducebat, ſi Eccleſiaſtica deputatus familia conaretur ad ſpirare ad ſecularis ornamenta gloria.

VI Uti verò fieri ſolet, ut quæ vetita ſunt, majore cum animi deſiderio & voluptate exerceantur: ita & in hoc negotio contigit, dum variis in locis expeditiones bellicas plus quàm cathedras ſuas ſibi commendatas eſſe putarunt Episcopii. Qui Reginonis Prumiensis chronicon continuavit, ſub anno DCCCCXXXIX. refert, Fridericum Archiepiscopum Moguntinum & Rudhardum Episcopum Strasburgensem cum Gifalberto & Henrico fratre Ottonis Magni Imperatoris ad verſus Ottonem conſpiraffe, copias ſecum duxiſſe, obſidionibus interfuiſſe & bellicæ adeò rei gnaviter ſtudiſſe, Fridericum hunc deinceps laudat, quod in ſanctâ religione ſtrenuus & valdè laudabilis extiterit, ſed in hoc reprehendiſſis viſus fuerit, quod ſicubi vel unus Regis inimicus emerſerit, ipſe ſe ſtatim ſecundum adpoſuerit. Sed expeſſio illa utrique infeliciter ceſſit. Poſtquam enim viciffet hoſtes ſuos Imperator, Fridericus Archiepiscopus ad Fuldam monaſterium miſſus & Rudhardus Strasburgensis Corbejæ monaſterio deſtinatus fuit.

VII. Nec verò vicio verti potuiſſet Ottoni, ſi paulo durius Episcopos hos ſuos hoſtes tractaſſet. Sed quæ ex dignitate Episcopali apud univerſas gentes nata fuit reverentia, etiam in atrociffimis & Republicam ipſam perimentibus criminibus moderatiùs agendum eſſe perſuaſit. Interim tamen ut milites iſtos ſanctos, ſi diis placet; non ſolùm pigeret ſtultitiæ ſuæ, ſed etiam puderet, & pœnitentia ſubiret, indignandum aut ſuccenſendum Imperatori non eſt, quod leviusculâ aliquâ pœnâ eos affecerit. Memorabile eſt exemplum, quod de Richardo Angliæ Rege & Episcopo Belluacensi refert Gulielmus Neubrigenſis lib. 1, rer. Angl. cap. 22. Belluacensis, inquit, Episcopus, homo ferocis animi, & propinquitate regiâ inſultus audiens Miliacum oppugnari, ſumptis properè armis, non ſuis, id eſt, militia ſecularis non ſpiritualis, cum armatâ multitudinè contra hoſtes audacter egreſſus & fortiter cum eis congreſſus, bellicoſus magis Pontifex, quàm religioſus apparuit, ſed fortunam non rectè culpaſſit. Nam iudicio DEI victus, captus & vinc-tus, cum quibusdam aliis nobilibus, Regi Anglorum, cui tam in Orientali expedi-tione

nione, & Alemannicis vinculis constituto, quàm regresso ad propria, supra modum infestus extiterat, gratissimum munus oblatum est. — Bellicosus itaq; Pontifex servabatur in vinculis, & tractabatur ab hostibus mitius sorte, quàm meruerat, sed plane durius, quàm Episcopum decebat. Interpellavit autem per suos Romanum Pontificem, ut Ecclesiastici vigoris instantia liberaretur de manibus detentoris. Idem verò summus Pontifex prudenter considerans, quod Rex Anglorum Episcopum non pradicantem, sed praliantem cepisset, & rigidum magis hostem, quàm pacificum Prasulem teneret in vinculis, ut vinculum relaxaret, illi molestus esse noluit, sed interpellanti sapienter & discretè respondit, improperans, quod secularem militiam ecclesiastica praulisset, & pro baculo pastoralis lanceam, pro mitrà galeam, pro albâ lorica, & clypeum pro stolâ sumpsisset, & gladium ferreum pro gladio spiritûs, quod est verbum DEI, negansq; se pro eo imperaturum Regi Anglorum, sed opportunè supplicaturum pollicens, &c. Factum id anno MCXCVI.

IIIX. Istos tales Episcopos fl. etere & commovere haudquaquam poterunt vel canones Ecclesiastici, vel leges civiles prohibentes. Omnino enim vires suas perdidisse censendum est constitutionem, quæ in capitularibus lib. 6. cap. 61. legitur: *Si quis Episcopus, presbyter, aut diaconus vel subdiaconus ad bellum processerit, & arma bellica indutus fuerit ad belligerandum, ab omni officio deponatur, in tantum, ut nec Laicam communionem habeat: quam scilicet, regradati Clerici, alias retinebant.* Sic enim Clerici propter admittum delictum ordine suo moti ad statum Laicorum redigebantur, ut essent quidem & manerent in Ecclesiâ, non tamen sub alio schemate, quàm Laici, atque adeò Ecclesiastica persona ad Laicam communionem remissa gradu suo perpetuo excidebat, & ex Clerico fiebat Laicus, ita ut inter Laicos deinde ad communionem admitteretur. Quæ communicatio diversa erat à communione Clericorum non quoad species communicatas, sed quoad locum & formam communicandi. Sed nec tali communione digni iudicati sunt Clerici, qui ad bellicas expeditiones processerant.

IX. Oppidò placet iudicium, quod de bellicosis ejusmodi Episcopis fert Cardinalis Baronius *ad ann. DCCCXCVIII. n. 2.* Enumerat ibi Galliæ potissimum & Italiæ calamitates, quæ ex tyrannorum plurium tum temporis exurgentium factionibus ortæ fuerunt. *Sic itaq;, inquit, Italia & Gallia hoc potissimum anno sunt ex iis tyrannis emergentibus magnoperè afflictæ. Quod autem deterius videri potuit, & plane monstruosum, illud fuit, quod tam Episcopi quàm Abbates armati ad bella procederent in hostes irruerent, caderent ipsos & caderentur ab ipsis. Execrandum plane diu istiusmodi facinus inolevit in Galliis, cujus merito accidisse putamus, ut externis atq; civilibus bellis eadem provincia affligerentur, sed eo deterius, quod iidem etiam ab ejus temporis scriptoribus laudati reperiuntur nomine bellica fortitudinis*

cum tanquam sacrorum Canonum violatores & muneris pastoralis & nominis desertores detestandi fuissent. Non poterat dicere Baronius omnium temporum historiis quid magis accommodatum, & quod Episcoporum militares animos atque conatus acrius perstringeret, cum præsertim etiamnum monstruosi istiusmodi exercituum Duces, & militum conquistores existant, & se præbeant etiamnum, qui pro Episcopali *μαρτίῳ* paludamentum, promitrâ galeam eligant.

X. Non deest tamen, quod arma & expeditiones bellicas Episcoporum excusatas reddere ut eunque queat, idque petitur ex natura & qualitate feudorum, quæ Episcopis jam inde à longis temporibus concessa fuerunt. Quia enim feudorum servitia ex primæva sua natura militaria sunt & equestria, propter quæ scilicet ipsi etiam vassalli in libris feudorum communiter milites appellantur, simul atque beneficia istiusmodi in Ecclesiam aut personas Ecclesiasticas collata aut jure successionis à talibus acquisita fuerunt, cœperunt inter se conjungi & combinari, quæ ἀσύγκλωστοι antehac credita fuerunt. Disputatum inde fuit in scholis, utrum feudum concedi possit Clerico? utrum Clericus in feudo jam constituto succedere queat? & utrum qui feudum semel adeptus est, si Clericus fiat, retinere illud possit? Vid. Herman. Vultejus *de feud. lib. 1. c. 9. n. 67.* & commentatores passim. Potissima autem dubitandi ratio est illa, quia *miles Christi non debet esse miles seculi, 2. F. 21.* eò scilicet quod incompatibilia sint arma spiritualia & secularia, status clericalis & militaris, pedum Episcopale & lancea.

XI. Proinde rectè notat Franciscus Duarenus *in consuet. Feud. cap. 6. in fin.* infeudationes, quæ clericis fiunt, introductas esse corruptis jam moribus Ecclesiasticis, corruptâ jam disciplinâ Ecclesiasticâ, & hoc jure nos uti contra veteres canones, contra ipsum jus Longobardicum. Idem cum eo sentit Udalricus Zasius *de feud. part. 5. n. 71.* quando ait: *Ego in hoc nihil firmo; hoc tamen scio, quod textus feudales expresse volunt, quod qui Clericus efficitur, hoc ipso feudum amittat: quod & rationem habet: nemo enim militans DEO secularibus sese negotiis implicet. Attamen quia communi opinione obtentum est, quod Clericus feudum capere possit, quod & jus Canonicum admittere videtur, calamum reprimo. Hoc tamen ex D. Hieronymi verbis dico, Clericum esse de sorte Domini, qui divinis officiis & contemplationi deditus ab omni secularium strepitu semotus esse debeat, victu & vestitu contentus, ut & ipse Dominum possideat, & ab ipso Domino possideatur.* — Certè & in usibus Feudorum justissimè & omninò ex Christiana sinceritate cautum est, ne Clericus feudis implicetur. — Nec certè satisfacere posse videtur communis ista & planè frigida solutio, quam Præpositus circumfert, quod per substitutum saltem Clericus serviat: quia tale quiddam posset videri, ac si furem quispiam excuset, si per substitutum furetur. Certè quod
Cle.

Clerico prohibitum est, & substituto prohiberi intelligitur. Sed ista curent alii: mei propositi non est, quicquam, quod sacris literis adversari possit, scribere.

XII. Vidit Zasius & agnovit, tum jus Canonicum, tum mores seculi à doctrina sacrarum literarum abiisse, atque in hoc eis adversari. De substituto verò, per quem Clerico servitia præstare liceat, quod nonnulli, & plerique omnes hodiè ad temperandos canones & leges duriores comminiscuntur, nec congruum satis videtur, uti notat Zasius, nec perpetuum. Clerici enim ipsi, qui feuda accipiebant, juramentum fidelitatis præstare tenebantur, ubi docet Petrus de Marca *de concord. sacerdot. & imp. lib. 8. c. 19. & 21.* nec videtur tum substitutus admissus. Juramenti enim formula non de substituto concepta erat, sed de ipso Vasallo, qui feudum accipiebat. In antiqua collectione III. apud Antonium Augustinum *c. 1. de ord. cogn.* refertur, Abbatem de Ferentino nobilibus quibusdam Viris præstito juramento promississe, quod eos contra omnes homines, exceptis Romano Pontifice & Imperatore, ac Legatis ipsorum ad retinendum, quod tunc habebant in castris, villis & bonis aliis, & recuperandum sine fraude & malo ingenio, si eorum aliquid amitterent, adjuvare vellet. Juramentum hoc fidelitatis non præstitit substitutus, cui id aliàs injungendum fuisset, sed ipse Abbas & quidem de integritate animi sui, quod sine fraude & malo ingenio assistere velit; id verò præstare non potest, si per substitutum serviat, cum de ejus fide nunquam adeò certus esse queat. Et certè recentius inventum est, à primæva feudi naturâ multum recedens, quod per substitutum servire liceat.

XIII. Nec verò adstringere se huic Feudistarum doctrinæ passi fuerunt Episcopi, quod scilicet per substitutos sibi militare oporteat; sed gloriosum sibi & vasallo dignum existimarunt, si ipsi ordines ducere, castra facere, acies instruere, collatis signis decernere cum hoste haud vererentur. Edidit nonnemo Chronologiam Cardinalium, Episcoporum & aliorum Ecclesiasticorum, qui arma sumpserunt pro servitiis principum suorum, excusam Lutetix anno 1633. Sed & Henricus Ludovicus Castaneus Episcopus Pictaviensis apologiam pro seipso & aliis Clericis bellatoribus scripsit, qui ad exempla primitivæ Ecclesiæ contraria hoc tantum respondet, aliud nunc tempus alios mores postulare. Quæ quidem responsio admodum communis est, quando Ecclesiam primitivæ & hodiernæ difformitas objicitur, quomodo etiam Petrus Abbas Cellensis *epist. 10.* huic distinctioni insistit. *Pensanda, inquit, etiam sunt tempora, & diversi status temporum, secundum quos mutantur merita causarum. Nam in primitiva Ecclesia sola patientia locum habuit, ut auferenti tunicam dimitteret & pallium. Alius enim erat, & alibi, id est, extra Ecclesiam, qui persequeretur; alius & alibi, id est, intra Ecclesiam, qui patiebatur.* Modo verò jam adulta

Ecclesia, non licet filiis Ecclesia, quod aliquando licuit inimicis. Sic & Jesuita Lainezius in Concilio Tridentino pronunciavit: esse nonnullos, qui cupiant res ad eum statum reductas, quo erant temporibus Apostolorum, aut in Ecclesia primitiva; sed hos tempora distinguere nescios, quid istis & quid illis conveniat, non animadvertere. Id esse manifestum, divinâ providentiâ & benignitate Ecclesiam opibus ditatam nihil esse dictu ineptius, quàm DEUM Ecclesiæ divitias & non unâ eorum ulum donasse.

XIV. Uti verò Episcopi, Clerici, atque integræ Ecclesiæ ab aliis feuda accipere, sic etiam dare aliis vicissim consueverunt. Atque inde Cathedralis Ecclesiæ, tum & monasteria suos habuerunt milites, qui parati semper esse debuerunt, ubi Rex eos evocaverit ad arma. Jacobus Sirmondus in not. ad tom. 2. Concil. Gall. pag. 685. inseruit notitiam de monasteriis, quæ Regi militiam, dona, vel solas orationes debuerunt. Episcopi ipsi suis præsto erant militibus & cum Rege copias in aciem educebant. Memorabile est, quod inter gesta Philippi Augusti refert Rigordus *sub an. MCCIX.* de Episcopis Aurelianensi & Altisiodorensi: *Cum omnes Barones, inquit, & Episcopi vocati ad hunc exercitum convenissent apud Medontam, & mississent ad mandatum Regis homines suos prout debebant in expeditionem illam, Aurelianensis & Altisiodorensis Episcopi cum militibus suis ad propria sunt reversi, dicentes, se non teneri ire vel mittere in exercitum, nisi quando Rex ipse personaliter proficiscitur. Et cum nullo ad hoc privilegio se tueri possent, generali consuetudine contra eos faciente, petiit Rex, ut hoc emendarent. Ipsi autem emendare nolentibus Rex eorum Regalia confiscavit, scilicet ea tantum temporalia, quæ ab eo feudaliter tenebant, decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens, &c. Episcopi illi omnes Regi ex fidelitate feudali obligati erant, & ex hac cum militibus suis ad Regis convocationem comparere tenebantur. Quod cum renuerent Aurelianensi, & Altisiodorensi, feloniam arguebantur, & feudis, quibus à Rege investiti erant, privabantur.*

XV. Supra diximus, pro monstris habitos fuisse tales Episcopos in Ecclesia antiqua. Qui enim antea in prædicatione verbi & administratione Sacramentorum occupati erant toti, in quibus duobus præcipuum Episcoporum munus ex jure divino & institutione primâ consistit, nunc mutatâ scenâ istud negligunt, & ad curas seculares, imò bellicas & planè à se alienas animi nervos intendunt, ut adeò justè quærat hodie, utrum Episcoporum nomine insigniri amplius debeant, qui pristinam Episcoporum curam & officium non expediunt? Neque id concoquere aut conciliare potuit Gabr. Barthol. Gramondus *histor. Gall. lib. 8.* dum Cardinalis Guisii animam exhalantis facit mentionem. *Cardinalis Guisius, inquit, dum militia præfectum agit in castris, militari morbo corripitur, paucisq; post diebus fato fungitur apud Santones, quò per morbum traductus fuerat, extra castra.*

Ex

Ex purpura Romana & sacro charactere rara in principem laus, militiam as-
 seclabat impatiens sui: non miles, quia Cardinalis: non item Cardinalis,
 quia miles erat. Parum pro Cardinale agebat nuper, cum de prioratu cari-
 tatis cum Duce Niverno litem coram iudice delegato vi armata dirimere tu-
 lit, Nivernum ipse percussens ictu manus, quod pro sacrilegio acceptum. Inde-
 bitum certe characteri, quod in Engeriacâ obsidione sapè ferrum in hostem
 strinxit, immemor Ecclesiam nescire sanguinem. — — Erant, qui crederent,
 quo tempore excessit Princeps, in proximo esse, ut rubeum sacri Collegii pileum
 cum Hierosolymitana cruce commutaret, quod vix credi possit, nisi quod va-
 cordi in arma libidine agebatur.

XVI. Potuisset verò id ex consuetudine Galliaë inveteratâ & longo
 usu receptâ utcunque excusari, nisi eam sacra Scripturâ adversam ipsi pro-
 fiterentur Gallici Scriptorum. Nec enim id diffiteri potest veritate rei
 convictus Johannes Tilius lib. 2. comment. de reb. Gall. dum ait: *Quan-*
quam Scriptura sacra armis toti Clero interdicit, tamen antistites pares
Galliaë pro dignitate Parium temporariâ tenentur Regibus ministrare & eos
sequi cum equitum suorum ac militum comitatu, si quando Reges ipsi in bel-
lum processerint: quod officium à quibusdam aliis Episcopis, quibus pares non
sunt, debebatur: adeò Gallia in his conditionib, rem militarem estimavit magni.
Floardus in historia meminit Hincmari & Germani Archiepiscoporum Remen-
sium, qui sapè ipsi pro Carolo Calvo & Carolo Simplice Regibus suas copias de-
duxerunt. Guillelmus Brito in historia Philippi Augusti Regis narrat, Bello-
vacensem Episcopum è stirpe Regiâ fratrem Comitis Druidensis, Parem Gallia,
qui Philippo Augusto in praelio Pontis Bovinarum aderat, clavâ Guillelmum
Comitem à Longo gladio cognominatum fratrem nothum Regis Anglia pro-
stravisse, & Johanni Nestano Equiti imperasse, ut eum sibi caperet, similiterq,
alios complures ab eo in terram deturbatos esse. Sed quia homo fuit Ecclesia-
sticus, rerum ab eo strenuè gestarum laudes alteri quodammodo tribuuntur:
& ipse quoq, clavâ tantùm voluit dimicare, ut hostem deturbaret, non inter-
imeret. Si qua hæc Gallorum laus est, quod magni æstimantes bellicæ rei
studium, nec Episcopos quidem suos in otio suo residere patiantur, tota
profectò ea uno in momento concidit, dum id fieri ait Tilius repugnante
Scripturâ sacrâ. Sed & frigida planè ejus pro Episcopo Bellovacensi est
excusatio, quâ illum non interimere hostem, sed clavâ tantùm deturbare
voluisse contendit. Observarunt autem ipsi Galliarum proceres, neq; Reip.
Ecclesiaë proficuum esse istam Episcoporum ad expeditiones bellicas con-
vocationem. In Capitularibus enim lib. 6. c. 285. populi extat supplicatio ad
Karolum M. propter Episcopos, ne adversus hostem ire deinceps adigan-
tur. Inter alias hæc utuntur ratione: Plures potestis habere praeliatores, si
illi propriis resident in parochiis, quam si vobiscum pergunt: quoniam illi,

qui eos praevident, omnes tunc pugnabunt, quod modo nequaquam faciunt, sed eos tantummodo custodiunt, &c. Et ad eam supplicationem varia extant Karoli M. decreta in iisdem capitularibus, *lib. 6. c. 286. lib. 7. cap. 91. & c. 103. 104.* Et statuit idcirco Concilium Sueffionense I. c. 3. *Abbatibus legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines eorum transmittant. h. e. in expeditionem per se non procedant.*

XVII. Unicum illud valde turbavit, & in aliam planè formam commutavit statum Ecclesiasticum, quod Episcopales dignitates collatae fuerunt personis illustribus, & in palatio natis atque educatis, tum & quod Ecclesiis earumque Rectoribus integri ducatus & comitatus donati fuerunt. Nec improbare possum sententiam Johannis Gersonis, Cancellarii Parisiensis, statuentis, multo utilius fuisse Ecclesiae principatus ejusmodi temporales nunquam habuisse. Crediderunt quidem Imperatores, beatiorum & sanctiorum fore statum Ecclesiae, & ipsos etiam Episcopos regendae Ecclesiae aptiores futuros, sicubi potestas civilis & Ecclesiastica in una persona Episcopi concurrerent. Hoc ponderans Ottho II, inquit Cardinalis Nicolaus de Cusa *de concord. Cathol. lib. 3. cap. 27.* credidit, perpetuis temporibus imperio subjectis pacem dari posse, si temporalia dominia tam Romanae Ecclesiae, quam aliis adjungerentur cum certi servitii observatione, tunc enim cultus divinus augmentaretur, & religionem in magnam reverentiam exaltandam credidit, quando sanctissimi Episcopi magnae potentiae aliis principibus intermiscerentur. Consilium non videbatur contemnendum, si potuissent Episcopi rebus secundis uti moderatius, neque circa religionem facti fuissent negligentiores. Hoc enim commune omnium ordinum vitium est, ut eadem, & nisi fallor majore adhuc animi intemperie, secundarum rerum elati eventu supra humanum intumescant modum, quam quae adversarum ictus excipiunt & ferunt. Dum Principes sunt, & Episcopi esse volunt, id, quod sunt, agunt; dum autem Episcopi sunt, & Principum axiomata sustinent, id, quod sunt, non agunt, quod non sunt, maximè curant. Summatim ut dicam, temporalis potestas summoperè impedit spirituales, si ab uno homine utraque expediri & exerceri debeat. Idcirco & Christus & Apostoli & sancti Patres severè prohibent, ne ministri Ecclesiae temporalibus destineantur impedimentis.

XIIX. Oppidò placet judicium Claudii Espencæi Theologi Parisiensis, quando *lib. 2. digress. cap. 6.* in hæc tandem erumpit verba: *Simus sanè Domini temporales simul & spirituales, Abbates atq; Barones, Episcopi, Archiepiscopi, Comites, Duces, Principes, Reges deniq; si quidem Dominus voluerit, Principum beneficio & largitate. Nihil enim vetat alicujus civitatis aut provinciae dominum creari, si idoneus reperiatur, Episcopum: nihil item cogit ealem facultates suas aut patrimonium relinquere, quasi retinens Episcopatu fungi neque.*

nequeat. *Commendant Volaterranus lib. 4. & Jovius Othonem & Johannem Mediolani Archiepiscopus eosdem atq. principes: commendo & ego, modo ne armorum, quam sacrorum studiosiores continenter Italiam bello vexaverint, subactis bello alius atq. aliis locis in elogio sepulchri contentis. — Sed sint hæc per me licet omnia Ecclesiastici, & sive ex hereditate sive Principum liberalitate merum Imperium habeant, omnemq. jurisdictionem sive ipsi, sive eorum nomine alii exerceant. — Sed optandum, ea ne gubernatio à spirituali eos procuratore avertat: duplicem gerant personam, sed ne neglecta propria functione profana, multo minus vel potius omnium minimè cruenta & bellica tractent, nisi forè necessitate plusquam urgente, &c.*

CAP. XV.

Ex aleæ lusu dedecus nasci Episcopo.

I.

Aleæ lusus res est turpis & à sapientissimis quibusque semper damnata fuit. Idque vel Ovidiani versus ostendunt:

Sunt etiam scripta, quibus alea luditur artes:

Hoc est ad vestros non leve crimen avos.

In Jure Romano notum est edictum de aleatoribus, quo coercet Prætor non tantum receptatores, & qui in hanc rem latibula præstant, actionem de damnis occasione lusus illatis, denegando, verum etiam eos, qui super tesserarum lusu aliis vim quamcunque inferre audent arbitrariè puniendo, *l. 1. ff. de aleator.* Cum enim antea variis legibus, Titia, Publicia, ut & SCto prohibitum esset in pecuniam ludere, *l. 2. & 3. ff. eod.* utpote ex quo indebitæ cautiones, prodigalitates, blasphemia, rapina, convitia, vulnera & homicidia magno numero provenire solent, prudenter pristinas leges in usum revocavit Imperator, ac pecuniæ in lusu perditæ nec actionem, nec exactionem, quin & jam solutæ repetitionem etiam post triginta annos dari debere, saluberrimâ constitutione sancivit *in l. 1. pr. & l. fin. C. h. t.* Didac. Covarruv. *in cap. peccatum relect. part. 2. §. 4.* Gvid. Pap. *quest. 581. n. 2.* Capella Tholos. *decis. 193. n. 7.*

II. Aleæ autem nomine generaliter veniunt ludi omnes, qui pendent à casu ancipiti & fortunæ ludibrio, ut sunt folia, tessera, tali, astragali, tabulæ & similes. Unde & ad chartas luforias communiter applicatur, quod de alea constitutum legitur. Tiber. Decian. *tr. crim. lib. 6. cap. 2. n. 23.* Omnes enim isti ludi sedecim illa vitia & crimina producere solent, quæ recenset Hostiensis *in summ. tit. de excess. prelator. §. clericus.* Eleganter Johannes Saresberienlis *in polycrat. lib. 1. cap. 5.* Mendaciorum & perjuriorum mater